

Justyna Rokitowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: justyna.rokitowska@ue.wroc.pl

**SKŁONNOŚĆ DO MIGRACJI MŁODYCH LUDZI
NA PRZYKŁADZIE GMINY OBORNIKI ŚLĄSKIE –
POTENCJALNE IMPLIKACJE
DLA ROZWOJU LOKALNEGO**

**TENDENCY TO THE MIGRATION OF YOUNG PEOPLE
ON THE EXAMPLE OF OBORNIKI ŚLĄSKIE TOWN –
POTENTIAL IMPLICATIONS
FOR LOCAL DEVELOPMENT**

DOI: 10.15611/e21.2017.1.08

JEL Classification: F22

Streszczenie: W artykule poruszono problem z obszaru mobilności ludności i jej wpływu na rozwój lokalny. Ze względu na to, iż coraz więcej mówi się o problemie migracji młodzieży uwagę poświęcono przede wszystkim exodusowi młodych ludzi w wieku od 18 do 35 lat. Celem publikacji jest sprawdzenie, jaka perspektywa rozwoju stoi przed gminą Oborniki Śląskie w odniesieniu do migracji młodych osób, i porównanie jej sytuacji z trendami krajowymi i ogólnosięwiatowymi. W artykule krótko zaprezentowano światowe trendy migracji, następnie omówiono migrację młodzieży i sytuację w wybranych krajach świata, a także dokonano analizy rezultatów badań własnych i podsumowania. Wnioski wyciągnięto na podstawie wyników badań ankietowych (przeprowadzonych wśród absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w gminie Oborniki Śląskie) oraz krytycznej analizy literatury i danych statystycznych. Rozważania wykazały, że proces migracji młodych ludzi jest istotnym problemem w wielu miejscach na Ziemi. Na badanym obszarze występuje ubytek młodzieży, a społeczeństwo się starzeje, co przynosi negatywne konsekwencje dla lokalnej gospodarki. Jednocześnie przyjęta przez autorkę hipoteza badawcza potwierdziła się: kobiety wykazują większą skłonność do migracji niż mężczyźni, co ma negatywne skutki dla rozwoju gospodarczo-społecznego gminy. Perspektywa wzrostu gospodarczego, podobnie jak w przytoczonych w publikacji przykładach, jest zagrożona.

Słowa kluczowe: migracje, migracja młodzieży, *exodus*, drenaż mózgow.

Summary: In the article the authoress described a problem of the mobility of young people (18 to 35 years old). The aim of the publication is to check what the perspectives of development in Oborniki Śląskie town are in relation to the migration of the youth and to compare this problem with the global and country trends. The article is divided into three parts: a description of some theories of migration and global trends of migration; a presentation of the migration of young people in selected countries and an analysis of the results of own

research and conclusions that are based on the results of research which has been conducted among high school students in Oborniki Śląskie town. The last part consists of a critical analysis of the literature and statistical data. Situation, which is described in article proved that the migration of the youth is very important problem in many place on the all world. Many negative consequences for local economy in Oborniki Śląskie town are effects of the migration of the young people and the aging society. At the same time, hypothesis, that women are more mobility than men is be true. In the future, perspective of the economy development in Oborniki Śląskie town can be endangered, like in an examples, which are described in the article.

Keywords: migrations, migration of the youth, exodus, brain drain.

1. Wstęp

Migracje wewnętrzne i zewnętrzne zachodzą w każdym państwie świata. Ze względu na to, iż są one przyczyną pogłębiania różnic ekonomicznych oraz przeludnienia i procesu wyludniania się niektórych rejonów, stały się jednym z podstawowych problemów globalnych. Charakter międzynarodowych ruchów ludności coraz bardziej warunkują postępujące procesy globalizacyjne w gospodarce [Szczepiot-Knoblach, Kisiel 2007, s. 7].

Z tego względu w artykule zdecydowano się poruszyć temat dotyczący mobilności ludności i jej wpływu na rozwój regionalny, jednocześnie przyjmując za cel sprawdzenie, jaka perspektywa rozwoju stoi przed gminą Oborniki Śląskie w odniesieniu do migracji młodych ludzi, oraz porównanie jej sytuacji z trendami krajowymi i światowymi. Za hipotezę badawczą przyjęto stwierdzenie, że w badanej gminie kobiety wykazują większą skłonność do migracji niż mężczyźni, co ma negatywne skutki dla rozwoju gospodarczo-społecznego wybranej jednostki terytorialnej.

W artykule:

- omówiono wybrane teorie migracji, światowe trendy migracji oraz przyczyny tego zjawiska,
- opisano wewnętrzne i zewnętrzne migracje młodzieży, analizując sytuację wybranych państw,
- przedstawiono badania własne oraz wnioski.

Zastosowano następujące metody badawcze: krytyczną analizę literatury przedmiotu i analizę danych statystycznych. Wnioski formułowano na podstawie badań empirycznych. Do przygotowania niniejszego artykułu wykorzystano ankietę opracowaną w Katedrze Ekonomii i Badań nad Rozwojem Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

2. Podstawy teoretyczne

Wieloczynnikowość oraz złożoność zjawiska migracji sprawiają, że od lat jest ono przedmiotem zainteresowania badaczy z różnych dziedzin. Jednym z efektów prowadzonych prac są teorie migracji. Ze względu na mnogość powstałych podejść

teoretycznych podejmuje się próby ich usystematyzowania. Jedną z nich jest propozycja Pawła Kaczmarczyka i Agaty Górny, uwzględniająca poziomy społeczne i perspektywy badawcze. W ramach tego podziału brane są pod uwagę koncepcje, które wyjaśniają przyczyny procesu migracji [Górny, Kaczmarczyk 2003, s. 4-5]. Przykładowe teorie migracji według wspomnianej klasyfikacji przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Przykładowe teorie migracji w klasyfikacji według P. Kaczmarczyka i A. Górny

Poziom makrospołeczny	Poziom mezospołeczny	Poziom mikrospołeczny
Perspektywa geograficzna, np.: prawa Ravensteina, modele grawitacyjne	Perspektywa teoretyczno-badawcza, np.: koncepcja sieci społecznych	Perspektywa ekonomiczna, np.: teoria migracji Sjaastada, nowa ekonomiczna teoria migracji
Perspektywa makroekonomiczna, np.: koncepcje Hicksa, teoria handlu zagranicznego	Perspektywa badań migracyjnych, np.: koncepcja skumulowanej przyczynowości Massey'a	Perspektywa psychologiczna, np.: model Haberkorna, teoria decyzyjna Beshersa
Perspektywa demograficzna, np.: koncepcja Zelinsky'ego, koncepcja migracji niepełnej Okólskiego		
Perspektywa socjologiczna, np.: <i>push-pull theory</i> autorstwa Lee		
Perspektywa polityczna, np.: rozważania Zolberga		

Źródło: [Solga 2013, s. 44-45].

Pierwsze próby usystematyzowania wiedzy na temat migracji ludności pochodzą z 1885 roku. Sformułowane wówczas przez Ernesta Ravensteina prawa przez wiele lat uznawane były za aktualne i stały się podstawą do wielu późniejszych rozważań nad procesami wychodźstwa. Prawa Ravensteina sprowadzają się do siedmiu zasad; są one następujące: (1) jest zależność między odległością a migracjami, (2) przemieszczanie ludności zachodzi etapami, (3) każdy przepływ ludności powoduje odwrotny do niego przyływ, (4) istnieje relacja między skłonnością do migracji a miejscem zamieszkania potencjalnego migranta (miasto, wieś), (5) wśród migrantów przebywających krótkie odległości dominują kobiety, (6) rozwój gospodarczy i technologiczny wzmaga procesy migracyjne, (7) w decyzjach migracyjnych zachodzi przewaga czynnika ekonomicznego nad innymi przyczynami [Jończy 2009, s. 96-97].

Kolejnym przykładem podejścia teoretycznego na poziomie makrospołecznym jest teoria *push-pull* Everetta Lee. Uwzględniono w niej czynniki, które oddziałują na podjęcie decyzji o zmianie miejsca zamieszkania w kraju pochodzenia oraz państwie przeznaczenia, przy jednoczesnym działaniu czynników osobistych i pośrednich przeszkód. W koncepcji tej wyróżniono cztery rodzaje bodźców; są to:

- czynniki wypychające, które oddziałują w miejscu pochodzenia,
- czynniki przyciągające, związane z obszarem docelowym,
- pośrednie przeszkody,
- osobiste czynniki.

Dodatkowo Lee podkreśla, że decyzje dotyczące migracji zachodzą w warunkach niepełnej informacji i są efektem subiektywnej oceny potencjalnego migranta.

Jednym z przykładów teorii wyjaśniających procesy migracyjne na poziomie mikrospołecznym jest nowa ekonomiczna teoria migracji (*New Economics of Labour Migration* – NELM) [Solga 2013, s. 49-51]. Podstawą koncepcji NELM jest założenie, że decyzja o opuszczeniu dotychczasowego miejsca zamieszkania nie jest podejmowana indywidualnie, lecz w grupie społecznej, z której pochodzi jednostka (może to być rodzina, grupa migrantów lub też społeczność lokalna). Brany jest tu pod uwagę społeczny kontekst procesów migracji. Dodatkowo podkreśla się, że na migrację nie decydują się osoby najbiedniejsze, ale takie, które mają kapitał ograniczający ryzyko niepowodzenia podczas wyjazdu [Solga 2013, s. 56-57].

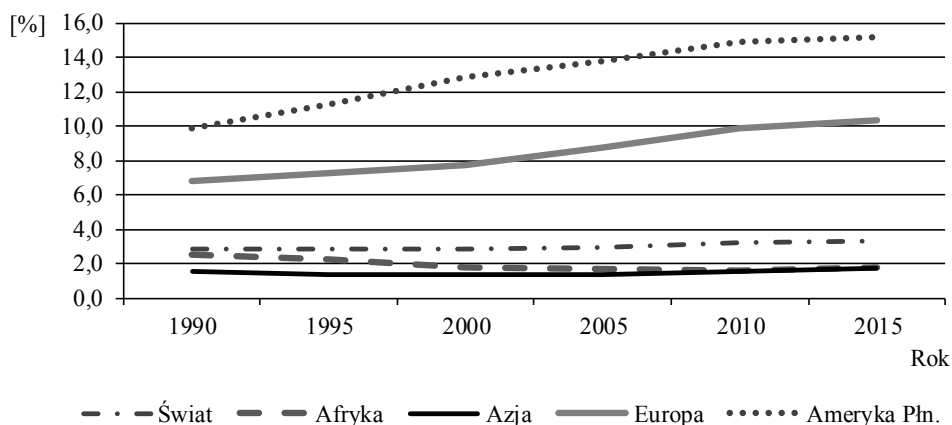
Ostatnią grupą teorii migracji w podziale zaproponowanym przez Górny i Kaczmarczyka są koncepcje odnoszące się do poziomu mezospołecznego. Wymienić tu należy teorię sieci migracyjnych. Natężenie i wielkość migracji, a także jej kierunki zależą przede wszystkim od kontaktów potencjalnego migranta w państwach docelowej migracji. Początek wspomnianym sieciom dają pionierzy, którzy powracając do lokalnej społeczności, wywołują efekt naśladownictwa [Jończy 2009, s. 119].

Dodatkowo w teoriach migracyjnych można odnaleźć odwołania do rozwoju regionalnego. Dotyczy to przede wszystkim koncepcji ekonomicznych, jednak odniesienia takie widoczne są także m.in. w teoriach perspektywy socjologicznej czy teoretyczno-badawczej (sieci migracyjne). Mowa tu o różnym poziomie rozwoju gospodarczego i społecznego poszczególnych regionów. Zagraniczne wyjazdy w celach zarobkowych są efektem różnic w wysokości dochodów w poszczególnych państwach. Koncepcje neoklasyczne mówią o wyrównaniu następującym w wyniku migracji ekonomicznej ludności, poziomu rozwoju gospodarczego regionu pochodzenia oraz obszaru docelowego. Wpływ ma tutaj wzrost podaży pracy przy jednoczesnym spadku zarobków w kraju przyjmującym i analogicznie spadek podaży pracy w kraju wysyłającym oraz napływ zagranicznego kapitału w postaci gotówki i doświadczenia zdobytego przez migranta. Inne teorie, w których znaleźć można odwołania do rozwoju regionalnego, to np.: teoria dualnego rynku pracy czy handlu zagranicznego [Solga 2013, s. 76-82].

3. Migracje na świecie

We współczesnym świecie migracje osiągnęły niespotykaną wcześniej skalę. Są one charakterystyczne dla dzisiejszych gospodarek i stanowią nieodzowny element globalizacji. Jak podają dane, szacowana liczba migrantów na całym świecie systematycznie rośnie. W 2015 roku liczba migrantów wyniosła 243 mln (ponad 3% popu-

lacji) i wzrosła w stosunku do roku 2010 o 22 mln. Dla porównania warto dodać, że w roku 1990 liczba emigrantów była równa 152 mln, co stanowiło 2,9% populacji [United Nations 2015]. Dynamikę wzrostu liczby migrantów przedstawiono na wykresie na rys. 1.

Rys. 1. Dynamika wzrostu liczby migrantów na świecie w latach 1990-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie [United Nations 2015].

Przyczyn nasilenia się tego zjawiska jest wiele: otwarcie granic spowodowane zniesieniem dwubiegunowego systemu politycznego na świecie, globalizacja, która przyczyniła się do otwartości kulturowej społeczeństw, rozwój techniki umożliwiający podróże na dalekie odległości i w krótkim czasie, co sprzyja wędrowności ludności, fakt, że podróże są bardziej osiągalne pod względem ekonomicznym oraz standaryzacja kwalifikacji zawodowych na świecie, umożliwiająca ludziom podjęcie pracy w dowolnym miejscu [Koryś, Okólski 2004].

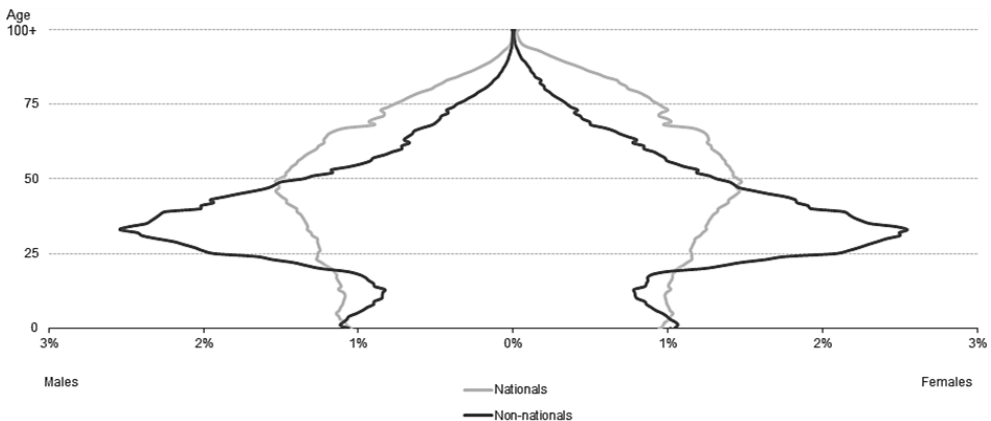
Oczywiście, należy tu także wspomnieć o czynniku ekonomicznym wymieniającym jako powód migracji zarobkowych. Kluczowe znaczenie mają tutaj różny poziom rozwoju gospodarczego oraz nierówności występujące w różnych krajach świata. Człowiek jako istota racjonalna, kierująca się korzyściami ekonomicznymi, podejmuje decyzje o przeniesieniu się do miejsca, gdzie jego potrzeby materialne zostaną zaspokojone [Koziełska 2014, s. 22-23].

3.1. Exodus młodzieży

W Europie odsetek populacji migrantów jest najwyższy w porównaniu z innymi kontynentami. Charakterystyczna jest dla niej duża dynamika zwiększania się liczby osób migrujących. W krajach europejskich niewątpliwym czynnikiem zwiększającym mobilność ludności było przystąpienie dziesięciu nowych krajów do Unii Euro-

pejskiej w 2004 roku oraz dwóch państw w roku 2007. Do Wspólnoty dołączyły w tamtym czasie kraje Europy Środkowo-Wschodniej, dając ich mieszkańcom nowe możliwości. Nastąpiło wówczas otwarcie granic, ruch ludności mógł się odbywać znacznie swobodniej, a zagraniczne rynki pracy stanęły przed migrującymi otworem.

Nowe możliwości otworzyły się też przed młodymi mieszkańcami krajów członkowskich, umożliwiając im nie tylko zarobkowanie za granicami kraju, ale także swobodne podjęcie nauki na europejskich uczelniach (migracje edukacyjne). Często, obok chęci rozwoju, powodem wyjazdu młodych mieszkańców jest też zaspokojenie aspiracji zawodowych i finansowych, uzyskanie wyższej płacy oraz zdobywanie nowych doświadczeń. Młodzi ludzie są jedną z najliczniejszych grup migrantów. Piramidę wieku migrantów w 2014 roku w krajach Unii Europejskiej zaprezentowano na rys. 2.

Rys. 2. Piramida wieku migrantów w Unii Europejskiej w 2014 roku

Źródło: [[www.http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu)].

Kluczowe znaczenie dla przebiegu i form migracji w dzisiejszych czasach ma upowszechnienie się i rozwój technologii telekomunikacyjno-informatycznej. Coraz większą rolę odgrywają gospodarki oparte na wiedzy.

Exodus młodzieży osiąga niespotykaną wcześniej skalę. Często z kraju rodzimego wyjeżdżają osoby młode, wysoko wykwalifikowane lub też młodzi, którzy gotowi są podjąć prace fizyczne, jednak za znacznie wyższe wynagrodzenie niż w kraju, z którego pochodzą. Zdarza się, że są to zajęcia, których nie podjęliby w kraju wysyłającym [Zientara 2012, s. 89-95]. Oczywiście, omawiane zjawisko ma pozytywne i negatywne skutki. Do tych pierwszych zaliczyć można wzrost gospodarczy w kraju przyjmującym spowodowany przyjazdem nowych pracowników. Dla kraju wysyłającego są to, oprócz korzyści finansowych (transfery zarobków osób pracują-

cych poza granicami kraju), także korzyści w postaci kapitału ludzkiego, przejawiającego się w doświadczeniu zawodowym oraz wiedzy (np. świadomość nowych rozwiązań technologicznych) reemigrantów. Najważniejszym negatywnym aspektem migracji młodzieży dla kraju wysyłającego jest zaś drenaż mózgow i umiejętności młodych. Zmniejsza się potencjalna ilość kapitału ludzkiego na rodzimym rynku, występuje deficyt osób w wieku produkcyjnym, istotny staje się problem starzejących się społeczeństw [Bery (red.) 2010, s. 21-24]. Z tych względów w wielu miejscach świata prowadzone są debaty poświęcone exodusowi młodych ludzi.

W Szkocji problem migracji młodych ludzi pojawił się już w latach 90. XX wieku. Badania dotyczyły przede wszystkim migracji z rejonów peryferyjnych południowo-wschodniej części Szkocji, którym groził proces depopulacji. Ankiety i wywiady zostały przeprowadzone w gronie szesnastoletnich uczniów tamtejszych szkół. Wysoki wskaźnik migracji wśród młodzieży był skutkiem braku możliwości kontynuowania nauki i podjęcia dobrej i dochodowej pracy w rejonie. Dodatkowo analiza dostępnych danych pozwoliła na stwierdzenie, iż migranci mający 23 lata pozostają w lepszej sytuacji ekonomicznej niż ich rówieśnicy, którzy nie zdecydowali się na wyjazd tuż po zakończeniu szkoły [Jones, Jamieson 1997].

Kolejnym przykładem poruszania problematyki migracji na Wyspach są badania przeprowadzone w 2005 roku w północno-wschodniej Anglii (North Yorkshire). Autor, oprócz analizy i opisu skali migracji młodych ludzi, podaje także sposoby walki z tym zjawiskiem, takie jak polityka promłodzieżowa lokalnych władz oraz dostosowanie oferty edukacyjnej i rynku pracy do potrzeb lokalnej młodzieży [Henderson 2005].

Inne europejskie kraje, w których migracje młodzieży są kluczowym problemem, to Estonia i Rumunia [Tverdostup, Masso 2015, s. 3-31]. W Rumunii migracje młodzieży nasiliły się w 2008 roku, tuż po kryzysie ekonomicznym. Aktualnie największymi problemami w tym państwie są odpływ wysoko wykształconych młodych ludzi (drenaż mózgow) – migracje zarobkowe oraz migracje edukacyjne (młodzież po ukończeniu szkoły średniej wyjeżdża za granicę kontynuować naukę). Najpopularniejszym krajem destynacji młodych ludzi są Włochy. Wymienione tu dwa czynniki są jedną z podstawowych przyczyn regresji i stagnacji gospodarki rumuńskiej [Feraru 2012].

Należy wspomnieć, że problem migracji młodych ludzi jest poruszany także w krajach spoza Unii Europejskiej, m.in.: Stanach Zjednoczonych, Australii, Rosji, Peru, Ghanie. W USA występują rejonu z ujemnym wskaźnikiem migracji netto młodych, często dobrze wykształconych ludzi, są to m.in.: Atlanta (-4,2), Nowa Anglia (-6,8), East North Central (-9,7) oraz West North Central (-12,5). W Nowej Anglii procent migrantów w wieku 25-35 lata sięga prawie 20% (to najliczniejsza grupa osób opuszczających ten region). Jednocześnie jest to obszar, na którym odsetek młodych osób z wyższym wykształceniem jest najwyższy w całym kraju, a także gdzie obserwuje się nadmiar dobrze wyedukowanych młodych ludzi [Brome 2007].

W nurt badań prowadzonych w Polsce w tym zakresie wpisuje się praca pod redakcją prof. Romualda Jończygo pt.: *Exodus absolwentów szkół średnich województwa opolskiego do dużych ośrodków regionalnych kraju oraz za granicę*. Jej autor prezentuje problem migracji młodych osób na terenie Opolszczyzny. Wyniki badań ukazały, że znaczna część młodzieży zamierza opuścić dotychczasowe miejsce zamieszkania – tylko dwóch na dziesięciu ankietowanych absolwentów szkół średnich myśli o pozostaniu w aktualnym miejscu zamieszkania, natomiast aż połowa respondentów z ośrodków w województwie opolskim chciałoby zamieszkać poza granicami Opolszczyzny.

Wymienione przykłady obrazują, jak ważny jest problem migracji młodych ludzi w wielu rejonach świata. Jest to zjawisko bezpośrednio zagrażające perspektywie wzrostu regionalnego oraz stanowiące przyczynę wyludnienia i starzenia się społeczeństw w krajach zarówno rozwijających się, jak i rozwiniętych.

4. Zamiary dotyczące dalszego kształcenia się, pracy i migracji młodzieży w gminie Oborniki Śląskie

Polska to kraj o długich tradycjach migracyjnych, jednak zjawisko to znacznie nasiłiło się po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Po akcesji do UE nie tylko zmieniły się kierunki polskich migracji, ale także inny stał się profil polskiego migranta. Jak podają dane i różne opracowania, bardziej mobilne są osoby młode – w wieku do 35 lat, mieszkańcy miast i mężczyźni. W celu potwierdzenia globalnych, ale i krajowych tendencji dotyczących problemu migracji młodzieży zostaną przytoczone wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych w gminie Oborniki Śląskie.

4.1. Charakterystyka badanego obszaru

Gmina Oborniki Śląskie jest usytuowana w powiecie trzebnickim, na północy województwa dolnośląskiego; zajmuje powierzchnię 153,75 km², z czego 15 km² stanowi miasto Oborniki Śląskie, pozostałe 139 km² to obszar wiejski. Oborniki Śląskie mają atrakcyjne położenie geograficzne i znajdują się na trasie linii kolejowej Poznań-Wrocław. To przede wszystkim ta cecha oraz bliskość miasta Wrocław (26 km) sprawiają, że jest to dogodne miejsce do zamieszkania. W połączeniu ze sporą liczbą miejsc przeznaczonych pod zabudowę rekreacyjną i mieszkalną charakteryzuje się dużą perspektywą rozwoju.

Wymienione czynniki sprawiają, że liczba ludności w gminie z roku na rok systematycznie rośnie. Analiza danych statystycznych pozwala stwierdzić, że przyrost ten jest największy w grupie osób powyżej 40 roku życia. Natomiast bilans młodych ludzi (w wieku 15-35 lat) na przestrzeni lat wykazuje niewielką tendencję spadkową. Przyrost naturalny w tym rejonie jest ujemny [www.stat.gov.pl].

Sytuacja na rynku pracy odpowiada ogólnym trendom krajowym. Stopa bezrobocia od kilku lat waha się w okolicach 13%. Wśród bezrobotnych przeważają ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Od 2005 roku w strukturze bezrobotnych rośnie udział osób z wykształceniem wyższym. Można więc wysunąć wniosek, że rozmiary kształcenia na tym poziomie edukacji przewyższyły dotychczasowe potrzeby gospodarki w tym zakresie lub że występuje niedopasowanie struktury kształcenia do popytu na pracę.

4.2. Metoda i grupa badawcza

Do zbadania zamiarów i oczekiwań absolwentów szkół ponadgimnazjalnych wykorzystano ankietę, na które składało się 21 pytań pogrupowanych tematycznie. Kwestionariusz przygotowano w Katedrze Ekonomii i Badań nad Rozwojem Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Prowadzone pomiary były częścią badań młodzieży realizowanych w południowo-zachodniej Polsce. W ramach projektu sprawdzono plany absolwentów dotyczące:

- dalszego kształcenia się,
- podjęcia pracy,
- docelowego miejsca zamieszkania,
- migracji wśród młodych ludzi,
- doświadczeń migracyjnych w rodzinach respondentów.

Badanie miało charakter jakościowy. Grupą badawczą były wszystkie osoby uczęszczające do ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych w Obornikach Śląskich, tj.: liceum ogólnokształcącego im. Karola Holteia, technikum i zasadniczej szkoły zawodowej. Wszystkie wymienione placówki tworzą powiatowy zespół szkół. Łączna liczba ankietowanych wyniosła 80 osób.

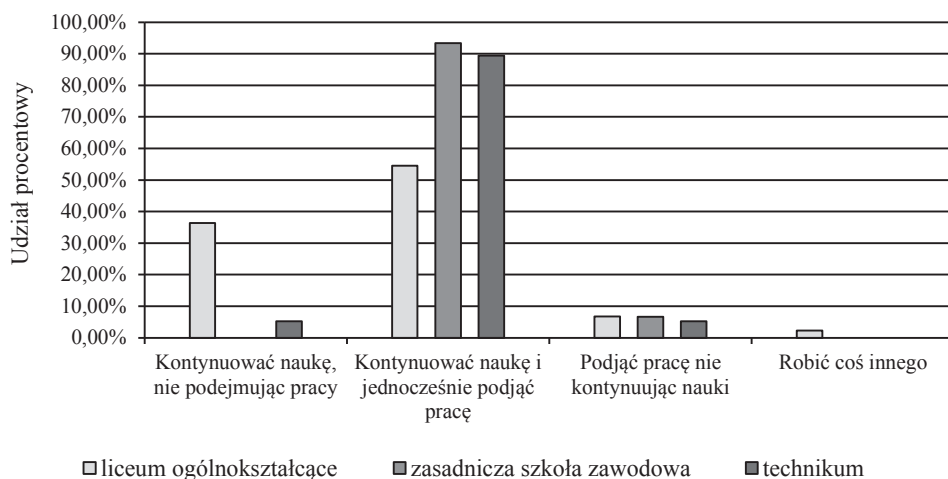
Wyboru grupy badawczej dokonano ze względu na to, iż ostatnia klasa szkoły średniej to moment, kiedy młodzi ludzie mieszkają jeszcze w domu rodzinnym na terenie gminy Oborniki Śląskie. W późniejszym czasie część tych osób opuści teren miasta, chociażby na czas dalszej edukacji lub w celach zarobkowych (inne miasto w Polsce lub inny kraj; niektórzy z nich być może opuszczą go na stałe).

W połączeniu z trudnościami, jakie nastęrcza monitorowanie skali i kierunków migracji badanie, przeprowadzenie badania byłoby niemożliwe w odniesieniu do zaplanowanego tematu.

4.3. Wyniki badań

Pierwsze pytanie, które zadano respondentom, dotyczyło ich planów w okresie bezpośrednio po ukończeniu edukacji. Rozkład udzielonych odpowiedzi przedstawiono na rys. 3.

Biorąc pod uwagę wszystkich ankietowanych, najwięcej osób (ponad 70%) udzieliło odpowiedzi wskazującej na zamiar jednoczesnego podjęcia nauki i pracy.

Rys. 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie o plany po ukończeniu szkoły średniej

Źródło: opracowanie własne.

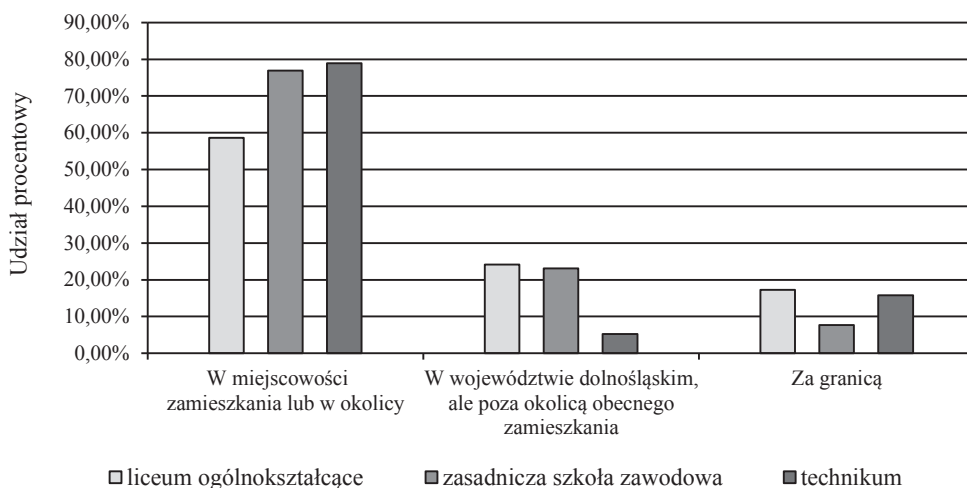
Jednocześnie 2/3 badanych wskazało Wrocław jako ośrodek podjęcia nauki, inne wymieniane miasta to m.in. Warszawa, Gdańsk, Kraków, Poznań, Leszno, Szczecin. Co piąta badana osoba rozważała możliwość kontynuowania nauki poza granicami państwa (Wielka Brytania, Niemcy). Popularność Wrocławia wynika z położenia Obornik Śląskich w odległości 26 km od Wrocławia oraz z dogodnych i częstych połączeń kolejowych i autobusowych ze stolicą Dolnego Śląska.

Uwzględniając rodzaj szkoły, w której przeprowadzono ankietę, zauważa się pewne trendy wśród odpowiedzi: 90% uczniów liceum zamierza kontynuować naukę, w tym 36% jednocześnie podejmując pracę. W przypadku tej szkoły tak duża liczba osób, które chcą się dalej uczyć, jest zrozumiała i wynika z tego, że absolwenci liceum nie mają wyuczonego zawodu. Uczniowie, rozpoczynając szkołę średnią, wybierają profil klasy z myślą o dalszych planach edukacyjnych. Podjęcie pracy zagwarantuje im niezależność finansową, a części z nich umożliwi natomiast dalsze kształcenie się.

Wśród uczniów technikum i szkoły zawodowej zdecydowana większość ma zamiar łączyć naukę z pracą. Ze względu na funkcjonowanie w Obornikach Śląskich szkoły dla dorosłych oraz studium policealnego uczniowie jako miejscowość, w której będą kontynuować naukę, równie często jak na Wrocław wskazywali na Oborniki Śląskie.

Odnotowano niewielkie zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć badanych: kobiety częściej niż mężczyźni rozważały możliwość dalszej edukacji poza województwem dolnośląskim.

Jedno z kolejnych pytań dotyczyło zamierzonego miejsca podjęcia pracy; rozkład odpowiedzi na nie zaprezentowano na rys. 4.

Rys. 4. Plany dotyczące miejsca podjęcia pracy przez absolwentów

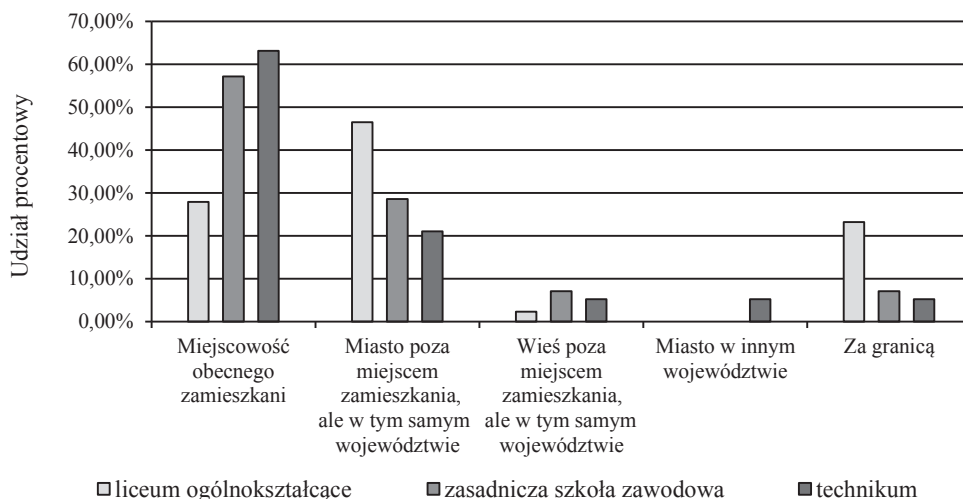
Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi badanych w trzech rodzajach szkół przedstawiały się podobnie. Najczęściej zaznaczano miejscowość zamieszkania lub obszar w pobliżu tej miejscowości umożliwiający codzienne dojazdy – Wrocław, Trzebnica, Oborniki Śląskie. Pracę poza okolicą aktualnego miejsca zamieszkania (w tym samym województwie lub za granicą) ma zamiar podjąć niemal połowa absolwentów liceum. Jako kraj emigracji wymieniano najczęściej Holandię, Niemcy, Norwegię oraz Szkocję. Warto zaznaczyć, że chęć podjęcia zatrudnienia za granicą częściej wyrażali mężczyźni i mieszkańcy miasta (co piąty ankietowany).

Zamierzona praca w wielu przypadkach nie ma związku z wykształceniem dotychczasowym ani zamierzonym. Tylko w przypadku uczniów technikum i szkoły zawodowej 1/3 wyraziła chęć zatrudnienia w zawodzie mającym związek z dotychczasowym wykształceniem. Taki rozkład odpowiedzi może być skutkiem zmiany wczesnego podjęcia decyzji o wyborze szkoły średniej: osoby kończące gimnazjum często nie wiedzą, co chcą robić w przyszłości, a ich zainteresowania i plany w okresie dojrzewania mogą się zmienić.

Rozkład odpowiedzi na pytanie o docelowe miejsce zamieszkania przedstawiono na rys. 5.

Miejscowość będącą dotychczasowym miejscem zamieszkania wybrało jedynie 27% absolwentów liceum ogólnokształcącego. Największy w tej grupie był odsetek osób wskazujących miasto poza miejscem zamieszkania, ale znajdujące się w tym samym województwie. Niemal w stu procentach przypadków badani mieli tu na myśli województwo dolnośląskie i miasto Wrocław. Co piąty licealista wyraził zamiar opuszczenia kraju.

Rys. 5. Plany absolwentów dotyczące preferowanego miejsca stałego zamieszkania po zakończeniu edukacji

Źródło: opracowanie własne.

Rozkład odpowiedzi wśród odpowiedzi uczniów szkoły zawodowej i technikum był podobny. Anketowani planowali w przyszłości mieszkać na stałe w dotychczasowym miejscu zamieszkania, tylko 1/3 wskazało, że zamierza opuścić rodzimą miejscowość i zamieszkać w innym mieście w tym samym województwie (mieli tu na myśli Wrocław).

Większą mobilnością charakteryzują się kobiety oraz mieszkańcy miasta, to właśnie oni jako docelowe miejsce zamieszkania częściej podawali miejsce zamieszkania inne niż aktualne.

5. Zakończenie

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało zwiększenie się skali migracji. Kraj opuściło wiele osób z wyższym wykształceniem. Przeprowadzone badanie pozwoliło sprawdzić, jaka perspektywa rozwoju stoi przed gminą Oborniki Śląskie, oraz porównać jej sytuację z trendami ogólnokrajowymi i światowymi. Udało się także uzyskać odpowiedź na pytanie, czy badana jednostka administracyjna zmagą się z problemem migracji młodzieży.

Analiza zebranych danych umożliwiła wyciągnięcie następujących wniosków:

- Prawie 90% anketowanych po ukończeniu szkoły zamierza kontynuować naukę. Jako miejsce studiów podają Wrocław, przy czym kobiety częściej rozważają możliwość rozpoczęcia nauki poza województwem dolnośląskim.
- Ponad 2/3 respondentów naukę zamierza łączyć z pracą w miejscu, które umożliwi im codzienne dojazdy.

- Docelowym miejscem zamieszkania badanych jest Wrocław; warto podkreślić, że większą mobilnością charakteryzują się kobiety i mieszkańcy miasta. Może to mieć związek z lepszymi perspektywami na przyszłość w aglomeracji wrocławskiej – szanse na znalezienie pracy są tam większe. Kobiety, nie widząc możliwości podjęcia godnej pracy na badanym obszarze, preferują przeniesienie się do większego ośrodka miejskiego. Natomiast młodzież zamieszkała na terenach wiejskich, podejmując decyzję o przeniesieniu się na stałe do Obornik Śląskich lub podjęciu tu pracy, staje przed wyzwaniem. Już tak niewielka zmiana otoczenia otwiera przed nimi nowe możliwości.
- Co piąty badany licealista ma zamiar w przyszłości opuścić kraj na stałe. Wśród głównych przyczyn takiej decyzji młodzież podaje chęć poprawy sytuacji materialnej oraz brak pracy. Rzadsze motywy wyjazdu to chęć rozwoju osobistego, poznania nowych kultur czy względy rodzinne.

Hipoteza przyjęta na początku artykułu potwierdziła się. W badanej gminie kobiety wykazują większą skłonność do migracji niż mężczyźni. Ubytek młodzieży jest istotny przede wszystkim dla lokalnej gospodarki. W połączeniu z ujemnym przyrostem naturalnym oraz wchodzeniem roczników wyżu demograficznego w wiek poprodukcyjny, jest jedną z przyczyn niedoboru pracowników na rynku pracy. Jak pokazują przedstawione w artykule przykłady, często na wyjazd decydują się ludzie dobrze wykształceni, o wysokich kwalifikacjach (drenaż mózgów). Zagrożeniem z tego wynikającym jest zwiększanie się niedopasowania między zapotrzebowaniem przedsiębiorców a dostępnymi na rynku pracy zasobami. Aktualnie lokalny rynek pracy charakteryzuje się ograniczoną liczbą ewentualnych pracodawców i miejsc oferujących zatrudnienie. Kolejny problem, z jakim zmagać może się badany obszar, są straty budżetowe. Potencjalny podatek dochodowy migrantów nie będzie trafiał do budżetu tej jednostki terytorialnej. W latach 2012-2014 stanowił on odpowiednio 45,2, 46,9 i 44,1% w ogólnych dochodach gminy [www.stat.gov.pl].

Można przypuszczać, że w wyniku migracji zagranicznych młodych ludzi nastąpi transfer części zarobionych za granicą pieniędzy na obszar gminy Oborniki Śląskie, co w przyszłości może oddziaływać na wzrost gospodarczy na badanym obszarze oraz wpłynąć na poprawę dotychczasowych warunków życia. Kolejnym pozytywnym następstwem wyjazdu młodych ludzi jest spadek bezrobocia wśród osób do 35 roku życia. Jak wiadomo, jest to jedna z grup defaworyzowanych na rynku pracy. Obserwowane są trudności w znalezieniu stałego zatrudnienia przez osoby młode, w wieku 15-24 lata. Sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie w wysokiej stopie bezrobocia tej grupy wiekowej. Podobnie jest w gminie Oborniki Śląskie, gdzie od 2005 roku udział osób młodych w ogólnej liczbie bezrobotnych oscyluje w granicach 17%¹.

Przedstawione wnioski uprawniają do stwierdzenia, że migracja młodych jest domeną krajów zarówno rozwiniętych, jak i rozwijających się i powoduje wyludnia-

¹ Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Trzebnicy.

nie się obszarów peryferyjnych, co zagraża wzrostowi gospodarczemu tych rejonów. Analiza danych zebranych w wyniku przeprowadzenia wśród młodych ludzi ankiet w gminie Oborniki Śląskie pozwala przypuszczać, że w przyszłości obszar ten będzie zmagał się z podobnym problemem.

Literatura

- Bery R. (red.), 2010, *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Brome H., 2007, *Is New England experiencing a „brain drain”? Facts about demographic change and young professionals*. [w:] *New England Public Policy Center Discussion Paper*, 07-3.
- Feraru P.D., 2012, *The approach of an intelligent system for stopping the phenomenon of migration of young people during the economic crisis*, CES Working Papers, vol. 4, no. 3.
- Górny A., Kaczmarczyk P., 2003, *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Henderson R., 2005, *Education, Training and Rural Living: Young People in Reydale*, Education + Training, no. 47.
- Jones G., Jamieson L., 1997, *Young people in Rural Scotland*, Getting Out and Staying On, no. 13.
- Jończy R., 2009, *Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wybrane aspekty ekonomiczne i demograficzne*, Instytut Śląski Sp. z o.o., Opole-Wrocław.
- Jończy R., 2013, *Exodus absolwentów szkół średnich województwa opolskiego do dużych ośrodków regionalnych kraju oraz za granicę*, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Opole.
- Koryś P., Okólski M., 2004, *Czas globalnych migracji. Mobilność międzynarodowa w perspektywie globalizacji*, CMR Working Papers, no. 55.
- Kozielska J., 2014, *Poakcesyjne migracje zarobkowe. Kontekst teoretyczno-empiryczny. Wsparcie społeczne*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Solga B., 2013, *Miejsce i znaczenie migracji zagranicznych w rozwoju regionalnym*, Instytut Śląski, Opole.
- Szczebiot-Knoblach L., Kisiel R., 2007, *Sklonność do emigracji zarobkowej studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn.
- Tverdostup M., Masso J., 2015, *The labour market performance of young return migrants after the crisis in CEE countries: The case of Estonia*, University of Tartu Faculty of Economics & Business Administration Working Paper Series, no. 98, s. 3-31.
- United Nations, 2015, *Trends in International Migrant Stock: The 2015 Revision*.
[www.http://ec.europa.eu](http://ec.europa.eu).
- www.stat.gov.pl.
- Zientara P., 2012, *Międzynarodowe migracje o charakterze ekonomicznym: przyczyny, mechanizmy, konsekwencje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.